

Foto: Annika Hellbom

Foto: Annika Hellbom

Kejsareken, en storfavorit.
"Den här vill jag ge Sverige!"

Trädjägare planterar för framtiden

Sten Ridderlöf är ornitologen som blev bankdirektör och därefter skapade ett arboretum. I den svenskaste av alla miljöer, Stockholms skärgård, odlar han över 1 000 exotiska träd. De har kommit med flyg, bil och skärgårdsbåt och följt med honom långt ut i havsbandet, ibland som små sticklingar, oftast som frön, någon gång har det varit stora träd.

Den som söker information om Sten Ridderlöf på nätet hittar mest dendrolog-sidor. Men det är först nu, sedan han gått i pension, som han på heltid ägnat sig åt träden. I yrkeslivet var han framgångsrik bankdirektör, naturen var hans stora fritidsintresse.

– Ja, hur kommer man in på vissa saker? undrar Sten. Kanske blev han intresserad när han fick hjälpa sin mamma att odla i balkonglådorna på Södermalm i Stockholm. Eller när han upptäckte de vackra träden och koloniområdet i Tantolunden dit han gick varje dag. Alldeles säkert blev han inspirerad av upptäcktsresanden Sten Bergman, som han hörde på radion. Det handlade om exotiska platser

som Kurilerna och Kamtchatka. Han ville höra mer, ringde upp och bjöd Sten Bergman till sin skola. Succén var given – och kanske blev det mötet avgörande.

VÄGEN UT

M/S Sjögull stävar norrut i Stockholms skärgård och det är som det ska vara en sommardag, glittrande vågor, klarblå himmel och molnfritt. Efter några timmars färd blir öarna flackare och glesnar, mer och mer av horisonten syns. Här i ytterskärgården ligger Svartlöga, fiskesamhälle sedan 1500-talet och nu sommarparadis för ungefär hundra hushåll. Och här finns Lassas Hagar, Sten Ridderlöfs märkliga arboretum med över 1 000 ovanliga träd. Till Svartlöga kom han i mitten av 1970-talet med hustrun Barbro, två barn och en hund. Då var det fåglar och ringmärkning som gällde, han hade varit entusiastisk ornitolog sedan skoltiden. Men han såg också annat och

Foto: Annika Hellbom

Frösådda ovanliga lönnar på tillväxt.

Frön och växter från exotiska landskap, här till vänster eldbusken, *Embothrium coccineum*, i chilenska Anderna, kommer med flyg och båt till Svartlöga i Stockholms karga skärgård.

› lade märke till att Svartlöga-naturen var ganska ensartad. Där växte mest maritim lövskog med inslag av ask och idegran, och så enar förstås. När han för 30 år sen fick chans att köpa en tomt därute bestämde han sig för att plantera in alla ädla lövträd som finns i Sverige. ”En symbolgrej”, kallar han det. Nästa steg blev att samla minnesträd från de ställen hans och Barbros släkter kom ifrån. Och så var han igång. Vid mitten av 1980-talet började han se sig om efter lite annorlunda och vackra träd som skulle kunna överleva i ytter-skärgården. Men var skulle han hitta dem?

– Jag tog helt framt och kontaktade statsmeteorologen på SMHI och bad om hjälp. De hade aldrig förut gjort någonting sådant, men det kom en världskarta där de lagt in områden i hela världen med klimat som påminde om det svenska Östersjölandskapets. Där fanns Patagonien med bland annat, och Kurilerna.

ÄNTLIGEN KURILERNA

Öster om Vladivostok och norr om Japan, ligger den ryska ögruppen Kurilerna. Det är inte lätt att komma dit, dimman ligger ofta tät och det stormar mycket. Landskapet är klippigt och otillgängligt, men Sten Ridderlöf hade längtat dit ända sedan han läste om Sten Bergmans resor till Kurilerna på 1920-talet. Han citerar honom: ”*Vilken härlig*

känsla, att från vardagslivets jäkt få bege sig ut till en fjärran övärld, som det endast varit få européer förunnat att beträda! Att få uppleva dess härligheter och utstå dess mödor och få bidra till ökad kännedom om vår jord! Det var en lycka som fyllde mig helt.” Samma känsla uppfyllde Sten Ridderlöf när han en septemberdag 2000 för första gången såg den sydligaste ön i Kurilerna, den frodiga Kunashir. Redan på flygplatsen, intill en vulkan, började han samla frön: *Gentiana triflora*, *Cardiocrinum cordatum*, *Iris ensata* ...

Kurilerna har länge varit rysk militärbas, ytterst få utlänningar, eller ens ryssar, har kunnat ta sig dit. Och de ryssar som mötte dem på den primitiva flygplatsen, ”den vedervärdigaste jag sett!”, var mycket misstänksamma. Men den lilla botanistgruppen hade med sig några äppelträd som present och fick snart vänner. De erbjöds att bo i flygplatsbyggnaden och bjöds på mat, stora laxar. Och så gav de sig ut på trädjakt. Naturen är dramatisk med fyra aktiva vulkaner, varma källor, raviner, mycket smala stigar och täta, orörda skogar. Där tog de sig fram, ofta mödosamt. Överallt samlade de, floran var häpnadsväckande rik. Bambu, sumak, aralior, rönnar, korneller och bland örterna rutor, silverax och astilbe. Här fanns också Stens verkliga favoriter, kejsarekar, och världens nordligaste magnolior, *Magnolia obovata*, upp till 17 m höga.

LASSAS HAGAR

– Det här är vad jag vill ge Sverige! säger Sten storslaget och visar på de vackra kejsarekarna som växt sig höga i hans arboretum, Lassas Hagar. Bladen liknar inte den vanliga ekens, de är mycket större, upp till 3 dm långa. På 5 hektar mark har han sått och planterat ett oräkneligt antal ovanliga träd och buskar. Han har grävt ett tiotal dammar och gjort kullar. Här finns broar, växthus och plantskolor för exotiska rariteter. Och träden tycks trivas i den svenska skärgården. Det är inget småpysslande med dem, dör de så dör de.

– Man tror ju att några ska gå ut så att man får plats för andra, men det gör de sällan.

Magnolior var hans första trädpassion. Han hade länge letat efter någon att dela sitt intresse med när han träffade den duktige växtmannen Kenneth Lorentzon på SLU i Alnarp. Redan vid deras första möte köpte Sten mängder av magnolior och mötet kom att leda till en nära vänskap med stort ömsesidigt utbyte av planter och idéer.

– Det är intressant att män ofta tycker om magnolior, kvinnor brukar gilla rosor, påpekar Sten.

Och de få rosor som växer i Lassas Hagar odlar hans fru Barbro. Hon kommer körande på den stora gräsklipparen. Gräset hålls mycket kort här ute för att hindra vattensorken – arboretets största

Amerikanska näckrosor blommar i Lassas hagar, men lotus överlever inte – ännu...

marodör. Skärgårdsidyllen rymmer också andra fiender. En lång och vackert grånad gårdsgård skyddar en del av odlingarna mot rådjur och älgar, men nu närmar sig vildsvinen. För två somrar sedan kom de första simmande och gick i land på Svartlöga. De bökar upp potatisland och åter orkidéknölar, men har ännu inte hittat Stens odlingar. Andra djur är välkomna, det ska vara lite djungellik så att det blir trivsamt för fåglar och humlor, ödlor och paddor. Och mångfalden lockar ovanliga gäster, förra året fick arboretet besök av åtta biätare. Sten får ständigt nya idéer. Han har planterat en aprikoslund, magnolia-allén är nästan klar, liksom vatten-trädgården.

– Jag har gett mig fan på att jag ska bli den förste i Sverige att odla lotus på fri-land året om!, säger han och tittar ut över sina dammar.

Men lotusodlingen har misslyckats nu igen, i stället växer vackra amerikanska näckrosor i sjöarna. Ändå ger Sten inte upp.

– Jag skulle aldrig ha orkat med allting om jag inte hade en fighting spirit. Bara att dra upp träd från frön ... man måste vara ihärdig.

Många exotiska, ganska stora, träd har fraktats med skärgårdsbåt över Svartlöga-fjärden, andra har kommit som småplanter. Så är det med de sällsynta sydbokarna, ett annat favoritträd. De kom-

mer från Patagonien, Eldslandet. Under fem veckor körde hans lilla expedition 900 strapatsrika mil i södra Chile och Argentina. Sten antecknade: *”En hård västanvind ilade genom kroppen när jag stod på översta däck och blickade ut över Magellans sund. När intet land syntes och dyningen gick hård med endast albatrosser närvarande trängde mina tårar fram. Jag fick vända mig bort, jag skämdes men i detta nu genomförde jag en av mina starkaste barndomsdrömmar. Jag var handfast på väg till Eldslandet – Tierra del Fuego!”* Där, på toppen av Glaciär Martial, nära trädgränsen i argentinska Anderna, samlade han in ett tiotal småplanter av den lövfällande sydboksarten *Nothofagus pumilio*. Där fann han också en hårdigare klimattras av den vintergröna sydboken *Nothofagus betuloides*. Båda har överlevt på Svartlöga.

HELLRE EN TIGERMAGE

Precis som många växtjägare har Sten också haft sitt björnäventyr. Det hände på Kurilerna, där stora björnar är vanliga. Han hade precis upptäckt en naturhybrid mellan en kejsarek och en japansk mongolek och plockat med sig några ollon. Nu vandrade han upp från havet. I motsatt riktning kom en björn

för att fiska lax. Sten hade ställt sig under ett träd för att ta skydd mot ett plötsligt skyfall när han hörde de ryska vännerna skrika åt honom och upptäckte en rörelse i bambun intill sig.

– Då kände jag att man var ju lite utsatt, jag hade ingen chans där jag stod.

Men björnen vädrade honom aldrig. I stället hade Sten tur, precis intill honom växte ett vackert rostvin med goda druvor. I hållregnet vid Japanska havet åt han av de blå vindruvorna och spottade kärnorna i en liten påse. I dag växer de nära ett annat hav, vid Östersjön i Lassas Hagar på Svartlöga.

Han säger att det ibland varit ett under att han överlevt. Som den gången när han hade tänkt övernatta vid stranden efter att ha sett färska tigerspår.

– Jag ville så gärna se en tiger! Man måste ju ha lite kul här i livet och jag tar inga onödiga risker. Men jag dör hellre i en tigmage än tynar bort på ett sjukhus i Sverige ...

Text: Annika Hellbom, frilansjournalist

Bild: Sten Ridderlöf där inte annat anges.

Gå in på Sten Ridderlöfs hemsida!
www.lassashagar.se